Met een niet toekomstvast Deltaplan wordt geld in het water gegooid

Er van uitgaande dat het Deltaplan 2008 of Deltaplan II het juiste plan voor de toekomst is, dienen alle werken hiermee in overeenstemming te zijn. We moeten immers voorkomen dat overbodige werken worden uitgevoerd. De uit te voeren hoogwatergeul bij Kampen past volgens ondergetekende echter niet bij Deltaplan II. Is Deltaplan II misschien toch niet toekomstvast? Onderstaande beschouwing eindigt met een pleidooi voor het nu al ontwerpen van een Deltaplan III, opdat een gefundeerde keuze tussen beide plannen kan worden gemaakt.

De eerste aanbeveling in Deltaplan II is de belangrijkste. Volgens deze aanbeveling moeten de huidige veiligheidsniveaus van alle dijkringen met een factor 10 verbeterd worden. Hiertoe moeten de normen zo snel mogelijk (uiterlijk 2013) worden vastgesteld. En de veiligheidsniveaus moeten met regelmaat geactualiseerd worden. Het is duidelijk dat de besluitvorming over de verbetering van de veiligheidsniveaus urgent is. De huidige niveaus zijn immers berekend op de rampschades van de jaren '50. Door de economische groei zijn die rampschades veel te laag. De nieuwe veiligheidsniveaus zijn ongetwijfeld een belangrijke bouwsteen voor een nieuw Deltaplan. Het is dus niet zeker dat Deltaplan II toekomstvast is.

Volgens aanbeveling 11 van Deltaplan II zal het peil van het IJsselmeer met maximaal 1,5 meter worden verhoogd. In strijd met deze aanbeveling lezen we: 'Stijging van het peil is ook van belang uit oogpunt van het omgaan met overtollig water van het IJsselmeer. Momenteel wordt onder vrij verval gespuid naar de Waddenzee. Extra spuicapaciteit maakt het mogelijk hiermee tot halverwege deze eeuw door te gaan, rekening houdend met zeespiegelstijging. Daarna is er de keuze tussen pompen of meestijgen van het peil van het IJsselmeer met de zeespiegel. Met pompen kan het bestaande peil worden gehandhaafd. Omdat vanwege de effecten op de omgeving het meerpeil niet ongelimiteerd kan meestijgen, is het onontkoombaar dat er ooit met pompen begonnen moet worden'. Kennelijk is aanbeveling 11 niet toekomstvast!

Volgens dijkgraaf Sybe Schaap van Waterschap Groot Salland zijn de nadelige gevolgen van de voorgenomen peilverhoging van het IJsselmeer met 1,5 meter niet te overzien. Hij wijst in de krant De Stentor van 26 mei jl. op de aanzienlijk hogere stand van het grondwater in steden als Kampen en Zwolle. Het gebied dat last krijgt van hogere grondwaterstanden, is groot. Daar zullen boeren en tuinders, die voor hun werkzaamheden afhankelijk zijn van een uitgekiend waterpeil, de nadelige gevolgen van ondervinden. Vergroting van de bemaling helpt alleen, wanneer het héle afwateringsstelsel wordt aangepast aan de grotere kwel. Er komt een onderzoek naar de maatregelen die nodig zijn om die peilverhoging mogelijk te maken. Maar hoe verder wanneer blijkt dat de hoge kosten van de peilverhoging onaanvaardbaar zijn en er geen alternatief is? Wanneer wordt gekozen voor bemaling van het IJsselmeer, ontstaat een Deltaplan III, dat sterk verschilt van Deltaplan II. Er valt niet te ontkomen aan het uitwerken en vergelijken van beide deltaplannen.

De hoogwatergeul in de IJsseldelta

In november 2008 besloot staatssecretaris Huizinga dat er een quick scan komt naar de toekomstvastheid van de ontworpen hoogwatergeul bij Kampen in relatie tot het advies van de Deltacommissie. Uitgangspunten hierbij zijn een rivierafvoer van 18.000 kubieke meter per seconde van de Rijn bij Lobith en een verhoging van 1,5 meter van het IJsselmeer. Daarbij wordt ook ingegaan op de inpassing van de hoogwatergeul in toekomstscenario's. Het rapport 'Toekomstvastheid van de hoogwatergeul in de IJsseldelta' verscheen op 8 april van dit jaar. De conclusie luidde dat aanleg van de geul volgens het huidige ontwerp kan doorgaan. Misschien moet in de toekomst de geul stroomopwaarts wat worden verlengd. Alles lijkt dus in orde en dan gebeurt er iets onverwachts. Overeengekomen was dat de in de eerste fase van 'Ruimte voor de Rivier' genoemde verdieping van het zomerbed van de IJssel bij Kampen wordt ingeruild voor de in de tweede fase pas noodzakelijke hoogwatergeul. In strijd hiermee besloot de staatssecretaris enige maanden geleden dat in ieder geval de zomerbedverdieping zal worden uitgevoerd en dat uitgezocht zal worden of de hoogwatergeul hiermee gecombineerd kan worden. Op 2 september jl. besloot hogerhand beide projecten tegelijk uit te voeren, terwijl vaststaat dat die geul pas na 2050 van belang kan worden. In Deltaplan II staat hierover: 'De hoogte van de waterkeringen in Duitsland is zodanig dat bij afvoeren vanaf circa 14.000 kubieke meter per seconde grootschalige overstromingen optreden'. 'Voor de Rijn bij Lobith is bij een potentiële afvoer van 19.000 kubieke meter per seconde, die volgens klimaatveranderingsscenario's denkbaar is in 2050, de top die uiteindelijk Nederland bereikt 16.000 kubieke meter per seconde'. Deze afvoer is de huidige maatgevende. Volgens de bewindsvrouw is het verstandig de geul nu al uit te voeren, want anders moet evengoed ruimte worden gereserveerd. Daarbij gaat het gebied feitelijk voor ontwikkelingen op slot. De door de projectontwikkelaars ontworpen brede klimaatdijken langs de geul kunnen worden gemaakt met het zand dat uit de IJssel wordt gebaggerd. Hierbij wordt veel geld bespaard. Bestuurlijke overeenstemming weegt zwaar, daarom zal de geul er komen.

Mijn mening is dat de hoogwatergeul niet past in Deltaplan II. Volgens de quick scan heeft de peilverhoging op het IJsselmeer verstrekkende gevolgen voor stormvloedstanden te Kampen. Daar veroorzaakt namelijk niet een hoge afvoer op de IJssel de maatgevende waterstand, maar wordt deze veroorzaakt door storm. De peilverhoging op het IJsselmeer verhoogt die maatgevende stormvloedstanden. Hetzelfde geldt voor de monding van de Vecht, die dan onvoldoende wordt beschermd door de stormvloedkering Ramspol tussen het Zwartemeer en het Ketelmeer. De beste mogelijkheid om beide gebieden te beschermen, is de in de scan genoemde bouw van een stormkering in een nog aan te leggen compartimenteringsdam van de Houtribdijk naar de Noordoostpolder. Bij gesloten kering kan de afvoer van IJssel en Vecht via een nog te maken aflaatwerk naar het Markermeer worden geleid. Maar, en dat is mijn idee, wanneer de te maken aflaatmogelijkheid naar het Markermeer wordt berekend op de totale maatgevende afvoer, is de hele hoogwatergeul bij Kampen niet nodig. Het aflaatwerk geeft een grotere verlaging van de waterstanden dan de hoogwatergeul. Uiteraard wordt alleen afgelaten gedurende de hoogwaterperiode (vijf tot tien etmalen). De kostbare hoogwatergeul (met landschapsontsierende hoge dijken) is dus niet toekomstvast. Zou het kunnen zijn dat hogerhand niet meer gelooft in Deltaplan II zonder dat naar buiten te brengen? Hoe het ook zij: bij de aanleg van de hoogwatergeul worden de drie bijbehorende kunstwerken (inlaatwerk, stormkering en schutsluis) voorlopig niet gebouwd. Tenslotte: de bouw van die compartimenteringsdam houdt in dat de maatgevende stormstanden aan de bovenzijde van de kering hoger worden met gevolgen voor de hoogten van de dijken aldaar! Dit punt is in de scan niet genoemd.

Conclusie

De aanbeveling in Deltaplan II om het peil op het IJsselmeer te laten meestijgen met de stijging van de zeespiegel, is niet toekomstvast. Dit blijkt uit de toelichting in dit Deltaplan en de kritiek. Het geloof in Deltaplan II is kennelijk tanende, want bij een stijgend IJsselmeerpeil is bij het Ketelmeer een stormkering nodig in combinatie met een aflaat voor water van de IJssel naar het Markermeer. Dan is de hoogwatergeul bij Kampen niet meer nodig. Ingeval van een alternatief Deltaplan, gebaseerd op bemaling van het IJsselmeer, is die geul ook niet nodig. Het is dringend nodig dit alternatieve Deltaplan uit te werken, opdat een gefundeerde keuze tussen beide plannen kan worden gemaakt. Dit voorkomt tijdverlies en bevordert de duidelijkheid.

Dirk van der Schrier (gastdocent aan Technische Universiteit Twente)